

Een dag in het middeleeuwse duin

CHRIS VAN DEURSEN

Het was al vroeg zwoelwarm in de morgen van 18 augustus 1163. De ochtendnevel begon langzaam op te trekken. Boven zee zeilden een paar kroeskoppelikanen in gesloten linie laag over het vlakke water, op zoek naar vis. Lage duintjes lagen als witte plekken afgetekend tegen het grijs van het strandwad. Op een zandbank een tiental meters uit de kust lag een groepje zeehonden te rusten.

Ulric keek met genoeg naar dit uitzicht. Hij had gekozen voor de vrijheid van de wildernis. Zijn huis stond net op de rand van de duinen van Baccom en Egmont. Hij had het zelf gebouwd, met hulp van vrouw en kinderen. Een stuk bouwland voor graan, wat gereedschap en vaatwerk en een drietal schapen completeerden zijn bezit.

Zijn leven werd bepaald door wat duin en strandwad hem boden. Als geen ander wist hij temidden van het stuivend zand de weg te vinden door en langs de priëlen en krekken, die het IJ in de duinen had gevormd. Bossen en struwelen tussen hier en Heemskerck hadden geen geheimen, evenmin als de moerassen bij Egmont. Hij kende de weg naar de beste mosselbanken.

Vanmorgen was Ulric op weg naar het grote schuurgat, een overblijfsel van een vroegere storm. Dat gat was uitgevreten tot een mui. Regelmatig zag hij met hoog water scholen vis de mui in zwemmen. Gisteravond had hij bij laag water alle

netten waarover hij beschikte, op een ondiepte in de monding van de mui gezet. Bij wassend tij zou de binnenzwemmende vis het net ontmoeten en zich vastzwemmen. Zowel gedroogd als gezouten was vis ideale wintervoorraad.

De meelopende hond, een brak van onduidelijke komaf, stopte, gromde zachtjes en stooft vervolgens in volle ren richting mui. Ulric begreep de opwinding niet maar er moest iets aan de hand zijn, want van zijn netstokken stond er niet één meer overeind. Zou er een zeehond de mui zijn binnengezwommen? Of was het misschien de otter die achter de zeereep huisde en waarvan hij al wekenlang de sporen op het wad zag? Zijn hand spande zich nog eens extra om de knuppel. Zo hard mogelijk rende hij in de richting van de blaffende hond. De netten lagen in een wanordelijke hoop op en door elkaar heen. Eronder lag, half onder en half boven water, een dier dat hij niet meteen thuis kon brengen. Het was een gladde ronde vis, maar dan wel een zonder kieuwen. Hij herinnerde zich vaag zo'n dier wel eens voor de kust te hebben gezien, springend boven de golven. Een bruinvis van ruim een meter lang vocht voor zijn leven. Tevergeefs! Ulric wist dat hij met dit dier niet alleen een goed maal voor zijn gezin had, maar dat er nog genoeg overbleef om te verhandelen. Dat kwam goed uit, want zeker nu waren zijn netten aan vervanging toe.

Wat er nog aan netten over was, haalde Ulric bij elkaar. Hij floot de hond en bond de netten ter weers-

Een wachtpost van de meeuwenkolonie (foto A. Salman).

*De passage van het rulle zand van de grote verstui-
ving...(foto K. Wijgh).*

zijden van diens rug als pakketten vast. De stokken voor het staande net bond hij bij elkaar en droeg ze naar de lage duintjes waar het zeewater ze niet kon bereiken. Na een paar teugen fris water dat aan de duinvoet het strand opstroomde, bereidde Ulric zich voor op de reis naar huis. Dat was een behoorlijke tocht, nu hij zo'n vijftig kilo bruinvis op de rug mee moest sjouwen, maar er zat weinig anders op. Roze grutto's, een groep zilverplevieren en enkele regenwulpen waren de enige levende wezens die hem gadesloegen.

Zolang hij over het vlakke strand liep, viel het allemaal nog mee maar de passage van het rulle zand in de grote verstuiwing die normaal al zwaar was, werd met de zware last op de rug een hete kwelling. Een tapuit vloog telkens een stukje voor hem uit en keek wantrouwend naar de amechtig hijgende hond. Op de uitbloeiende muurpeper lag een duinhagedis in de zon. Ginds aan het einde van de zandverstuiwing lag een steil wandje met broedende oeverzwaluwen.

Ulric ploegde steunend door het zand. Hoewel het zwaar werk was, had hij toch nog oog voor de grauwe kiekendief, die net afboog vóór de meeuwenkolonie, omdat hij precies wist waar de wachtposten stonden! Even later kwam Ulric aan bij het mossige vlak in het middenduin net achter de zee-reep, waar zilvers en wat stormmeeuwen broedden. Als hij daar nu dwars doorheen liep, scheelde dat een heel stuk. Het enige dat hem kon gebeuren, was een voltreffer van een meeuw die maag of darm als op commando kon legen.

Hij had de kolonie de afgelopen maanden verschillende keren bezocht om samen met zijn vrouw de grote eieren te rapen. Een mandvol eieren was aantrekkelijke ruilhandel. Dat gold ook voor de eieren van de visdieven die op het eiland in het Brakke meer huisden. Om daar te komen moest hij eerst door heuphoog water waden en de laatste honderden meters zwemmen. Maar het was de moeite waard; de nesten lagen open en bloot en dicht bij elkaar.

Ulric liep werktuigelijk en kon niet verder denken, daarvoor deden rug en schouders hem teveel pijn. De vracht woog steeds meer.

Ulric opende zijn ogen en zag dat de bruinvis al vrijwel gesloopt was. Vakkundig had zijn vrouw het beste vlees uitgesneden en gezouten. Morgen zou ze met een goedgevulde mand naar Castercom of Limmen lopen om de rest te verhandelen. Het weinige afval lag op een hoopje bij elkaar. De vleesvliegen werden bejaagd door de witte kwikstaarten die zich in het dak van zijn huis hadden genesteld. Een paar belangstellende rode wouwen gleed in kleiner wordende kringen naar beneden. Vannacht zou de vos, en misschien zelfs de wolf of de ever, met het afval korte metten komen maken.

Vanuit het zondoorstoofde duin waaiden vogelgeluiden aan. Ulric herkende ze: het getierel van de veldleeuwerik, het eentonige geneurie van de geelgors en het alarmeren van de roodborsttapuit. Van ver weg galmde de roep van de kraanvogels. Hij had ze zien baltsen op het watervlak en had hun grote grondnest gevonden met de zwaarbroede eieren. Hij had ook de twee jongen groot zien worden, maar had ze niet kunnen bemachtigen. Die konden in de moerassige omgeving volkomen verdwijnen, net als de roerdomp en de putoor. Ulric kon de sporen van de reeën en de vossen, van bunsems en dassen feilloos lezen, hij wist waar de dieren heen gingen en wat ze deden. Hij kon reeën lokken door hun fiepgeluid te imiteren. Voor het nabootsen van het gefluit van de verliefde visotter had hij een benen fluitje gesneden. Het was hem meermalen gelukt om ze na uren kleumen op het ijs met de otterspeer te vangen.

Ulric zat op de boomstam die hij ooit had meegesleept van het strand. Hij bedacht dat de zomer al weer over het hoogtepunt heen was en dat hij, met de komst van de herfst, het duingebied weer in zou gaan om lijsters te strikken en bessen te verzamelen. Hij zou in het bos zijn netten spannen om snepkens te vangen. Op het wad en het groene strand zou de overtuigende vogels geen rust worden gegund, wanneer hij ze 's nachts zou besluipen. Dat alles leek nu nog ver weg, deze warme, rustige zomeravond. Ulric strekte zich eens lekker uit en glimlachte. Hij was tevreden met zijn bestaan.